

# ...Koninklijke symbolen...

## **Volkslied (Wilhelmus)**

Een volkslied is een lied dat een land symbolisch vertegenwoordigt. In Nederland is het 'Wilhelmus van Nassouwe' het officiële volkslied sinds 1932. Tot die tijd was het 'Wien Neêrlands Bloed' het officiële volkslied van het Koninkrijk der Nederlanden. Het Wilhelmus is wel eerder ontstaan dan het 'Wien Neêrlands Bloed'.

De melodie van het Wilhelmus is ontstaan tijdens het beleg van de Franse stad Chartres in 1568. De eerste bekende vermelding van de tekst stamt uit 1572. Deze tekst wordt in het algemeen toegeschreven aan Marnix van Sint Aldegonde, de secretaris van Willem van Oranje.

Adriaen Valerius legde in 1626 de huidige melodie van het Wilhelmus vast in zijn bundel 'Nederlandsche Gedenck-clanck'. De beginletters van de vijftien coupletten vormen de naam Willem van Nassov. In de achttiende eeuw kreeg het Wilhelmus vooral het karakter van strijdlied van de Orangisten, maar het gold nog niet als het officiële volkslied.

Luitenant-admiraal J.H. van Kinsbergen schreef bij de stichting van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815 een prijsvraag uit voor een volkslied. De tekst van het winnende lied kwam van de dichter Hendrik Tollens. Johan Wilhelm Wilms maakte de melodie. Het Wilhelmus werd gezien als het lied van het vorstenhuis en ging 'Wien Neêrlands Bloed' steeds meer vervangen. Vanaf het einde van de negentiende eeuw werd het steeds gebruikelijker het Wilhelmus bij officiële gelegenheden te laten horen. Op 10 mei 1932 moest het 'Wien Neêrlands Bloed' definitief plaatsmaken voor het Wilhelmus. Het 'Wien Neêrlands Bloed' werd daarna gezien als een vaderlandslievend, maar gedateerd lied.

## **Gebruik van het Wilhelmus.**

Het Wilhelmus kan bij nationale en internationale gebeurtenissen gespeeld en gezongen worden. Meestal wordt alleen het eerste couplet ten gehore gebracht. Dit kan worden gevolgd door het zesde couplet 'Mijn schild en de betrouwen'. Het wordt gespeeld bij het begin van internationale sportwedstrijden of bij het huldigen van een Nederlander die Europees- of wereldkampioen is geworden. Het Wilhelmus kan ook gespeeld worden bij aankomst of vertrek van de Koning. In 2004 is in het militair protocol opgenomen dat het Wilhelmus ook gespeeld kan worden bij een militaire inspectie die wordt verricht door de minister-president, de minister van Buitenlandse Zaken of de minister van Defensie. Militairen die in de houding staan, zingen niet mee, maar brengen de militaire groet.

*Wilhelmus van Nassouwe  
ben ik, van Duitsen bloed,  
den vaderland getrouwe  
blijf ik tot in den dood.  
Een Prinse van Oranje  
ben ik, vrij onverveerd,  
den Koning van Hispanje  
heb ik altijd geëerd.*

*Mijn schild ende betrouwen  
zijt Gij, o God mijn Heer,  
op U zo wil ik bouwen,  
Verlaat mij nimmermeer.  
Dat ik doch vroom mag blijven,  
uw dienaar t'aller stond,  
de tirannie verdrijven  
die mij mijn hart doorwondt.*

**Wilhelmus**

# ...Koninklijke symbolen...

## Koninklijke Sjerp

De leden van het Koninklijk Huis dragen bij verschillende gelegenheden andere sjerpen. Deze Koninklijke linten horen bij verschillende ridderordes en onderscheidingen.

Het is gebruik dat als de koning op staatsbezoek gaat naar ander land, dat hij dan bij het staatsbanket de versieringen draagt die horen bij de onderscheidingen van het land dat hij bezoekt.

Andersom draagt de vorst van het land dat wordt bezocht dan het grootkruis in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Met Prinsjesdag dragen de koning en de koningin een Nederlandse onderscheiding, n.l. het grootkruis in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Ook Prinses Margriet en Prof. mr. Pieter van Vollenhoven dragen de versieringen die horen bij deze onderscheiding.

Prinses Laurentien draagt een andere onderscheiding: die van de Huisorde van Oranje. Met de inhuldiging draagt een nieuwe Nederlandse vorst het grootkruis in de Militaire Willemsorde. Dit is de hoogste militaire onderscheiding die Nederland heeft.

De Nederlandse vorst is grootmeester van deze orde en mag daarom ook deze onderscheiding dragen.

*Op de foto op de voorzijde draagt Koning Willem-Alexander het Ridder-Grootkruis Militaire Willemsorde en koningin Máxima draagt het Grootkruis van de Nederlandse Leeuw.*



Iedere gelegenheid z'n eigen sjerp

# ...Koninklijke symbolen...

## Koninklijk lintje

Een Koninklijke onderscheiding (in de volksmond ook informeel een lintje genoemd) is in Nederland een symbolische erkenning voor persoonlijke, bijzondere verdiensten voor de samenleving. Het kan in beginsel aan iedere Nederlander worden toegekend. Ook buitenlandse onderdanen komen voor een aantal Koninklijke onderscheidingen in aanmerking. Sommige onderscheidingen maken deel uit van een ridderorde, andere zijn zelfstandige kruisen en medailles.

De informele term lintje is te danken aan de gewoonte om op de revers of op een japon een klein stukje lint of een rozet in de kleuren van de verkregen onderscheiding te dragen. Deze knoopsgatversieringen worden lintjes genoemd, de gebruikelijke aankondiging van de verlening van onderscheidingen op de verjaardag van de regerende koning of koningin heet de 'lintjesregen'.

Een ieder kan iemand anders voordragen voor een Koninklijke onderscheiding. Hiervoor dient een onderbouwd voorstel, met gegevens en referenties, te worden ingediend bij de burgemeester van de woonplaats van de genomineerde.

De burgemeester brengt advies uit over alle voorstellen. Als dit advies positief is, kan ook een suggestie worden gedaan voor de soort en hoogte van onderscheiding. Vervolgens geeft de commissaris van de Koning of rijks vertegenwoordiger een oordeel. Die stuurt het voorstel dan naar het Kapittel voor de Civiele Orden, dat bestaat uit vijf burgers. Dit onafhankelijke college toetst alle voorstellen aan het ordereglement en geeft een zwaarwegend advies aan de betrokken minister. Indien de minister positief beslist, wordt de onderscheiding bij Koninklijk Besluit verleend.

De initiatiefnemers die de voordracht bij het gemeentehuis of bestuurskantoor indienen moeten een lange adem hebben. Belangrijk is dat men op tijd alle gegevens aanlevert. Voor de lintjesregen' moeten de stukken uiterlijk 1 september van het jaar vóór de betreffende Koningsdag bij de commissaris der Koning of rijks vertegenwoordiger arriveren. De gemeente of het openbaar lichaam moet ook nog in de gelegenheid zijn om gegevens aan te vullen en uittreksels bij Justitie op te vragen (de decorandus dient een blanco strafblad te hebben). Het is dus verstandig om de aanvraag met zo compleet mogelijke gegevens, jaartallen en dergelijke, in juni of juli in te dienen.



# ...Koninklijke symbolen...

## De Koninklijke wapens

Wapenschilden welke de titels toont van het Staatshoofd, Huis van Oranje Nassau. In de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Kolommen van links naar rechts. *Eerste kolom:* Dillenburg, Mecklenburg, Nassau, Katzelenbogen, Châlons-arylay, Orange, Vianden, Diez, Nozeroy, Orpierre?, Aumelas, Besason. *Tweede kolom:* Lippe, Amsberg, Luxemburg, Sankt-Vith, Bütgenbach, Antwerpen, Diest, Grimbergen, ?, Vorst ?, ?, Waasten, Turnhout, Herstal, Limburg, Montfoort. *Derde kolom:* Nederland, Breda, Willemstad, Grave, Cuijk, Steenberg, Nievaart, Hooge en Lage Zwaluwe, Geertruidenberg, Cranendonck, Eindhoven, Dinteloord, Zevenbergen, Veere, Vlissingen, Wapen van de prinsen van Oranje. *Vierde kolom:* Sint-Maartensdijk, Scherpenisse, Colijnsplaat, Leerdam, Polanen, Naaldwijk, Liesveld, Buren, Lek, Lichtenvoorde, Bredevoort, Wisch, Borculo, 't Loo, Bronkhorst, ? *Vijfde kolom:* Culemborg, Ameland, Ter Eem, Baarn, IJsselstein, Soest, Meurs, Lingen, Siegen, Spiegelberg, Beilstein, Dasburg.



Wapenbord in de Nieuwe Kerk met daarop alle wapens van de Koninklijke heerlijkheden.

# ...Koninklijke symbolen...

## De Koninklijke vlaggen

De leden van het Koninklijk Huis geven met hun standaard hun aanwezigheid aan in een paleis, in een auto, op een schip of bij een legeronderdeel. De Koninklijke vlag wordt op het woonverblijf van de koning, de villa Eikenhorst, gehesen als de koning in Nederland is, hiervoor hoeft hij niet aldaar aanwezig te zijn. Op het werkpaleis van de koning, het Paleis Noordeinde, wordt de Koninklijke standaard eveneens gehesen als hij in Nederland aanwezig is. De standaarden blijven 's nachts ook uithangen, in tegenstelling tot de Nederlandse vlag, die alleen tussen zonsopgang en zonsondergang gehesen mag worden. Koningin Wilhelmina der Nederlanden stelde in 1908 de Koninklijke vlag vast, die de Koninklijke standaard wordt genoemd. Deze standaard werd ook door koningin Juliana en koningin Beatrix gevoerd. Door koning Willem-Alexander wordt een op details aangepaste versie van de standaard gevoerd.

De standaard bestaat uit een oranje vierkante vlag die door een nassaublauw kruis in vier kwadranten wordt verdeeld. De kleuren verwijzen naar het prinsdom Oranje en het graafschap - later hertogdom - Nassau, waaruit de Koninklijke familie is ontstaan. Het blauwe kruis verdeelt de vlag in vier vakken met daarin een blauwe jachthoorn, dit is afkomstig uit het wapen van het prinsdom Oranje dat sinds de tijd van Willem van Oranje aan de familie toebehoorde. In het midden van het kruis is in een medaillon het Wapen van het Koninkrijk der Nederlanden met Koninklijke kroon te zien. Het wapen is omhangen met de versierselen die bij het Grootkruis Militaire Willems-Orde horen. Andere leden van het Koninklijk Huis casu quo de Koninklijke familie kunnen een persoonlijke onderscheidingsvlag verleend krijgen. Onder de nieuwe koning wordt per 30 april 2013 een nieuwe standaard gehanteerd. In plaats van een rozet wordt er een strik in het lint van de Militaire Willems-Orde gevoerd. Verder zullen de kwastjes aan de hoorns beide naar beneden hangen.



Koninklijke vlag van Nederland 1815-1908



Prinsen der Nederlanden 1815-1908



Prinsessen der Nederlanden 1815-1908



Koning Willem-Alexander



Koningin Maxima



Prinsen der Nederlanden (zonen van prinses Beatrix)



Prinses Laurentien der Nederlanden



Prinsessen der Nederlanden Beatrix, Irene, Margriet en Christina



Prinsen van Oranje-Nassau, van Vollenhoven Maurits, Bernhard jr, Pieter-Christiaan en Floris

# ...Koninklijke symbolen...

## Regalia

Regalia zijn de uiterlijke tekenen van de soevereine macht van een vorst, koning of keizer. Niet te verwarren met de Koninklijke of vorstelijke (voor)rechten, de regalen, die in het Latijn óók regalia genoemd worden.

Onder regalia verstaat men ook de tekenen die de Koninklijke macht symboliseren en die vaak bij de kroning overhandigd worden. De begrippen regalia en kroonjuwelen worden vaak door elkaar gebruikt.

De huidige Nederlandse regalia werden vervaardigd in opdracht van koning Willem II ter gelegenheid van diens inauguratie in 1840. Eerder liet koning Willem I regalia maken in 1815, die soberder van uitvoering waren.

De regalia bestaan uit:

- de kroon, als symbool voor de soevereiniteit van het Koninkrijk der Nederlanden en de waardigheid van de Koning als staatshoofd. De kroon werd vervaardigd door de Amsterdamse goudsmidse Bonebakker en is gemaakt van verguld zilver, ingezet met gekleurde stenen en parels.
- de scepter, als symbool voor het koninklijk gezag.
- de Rijksappel, als symbool voor het grondgebied van het Rijk. Zowel de scepter als de rijksappel werden vervaardigd door de Haagse hof juwelier Meijer.
- het Rijkszwaard, als symbool voor de macht van de koning
- de Rijksstandaard (ook Rijksbanier of Rijksvaandel), als symbool voor de natie. Het is een banier van witte moirézijde gehangen aan een vergulde speer, beschilderd met het Rijkswapen zoals verordonneerd op 24 augustus 1815. Het rijkswapen is sindsdien gewijzigd, maar de afbeelding op het Rijksvaandel is ongewijzigd gebleven. Het Rijksvaandel werd beschilderd door Bartholomeus Johannes van Hove.



Koninklijke symbolen

Nederlandse vorsten zijn nooit daadwerkelijk gekroond. Tijdens inhuldigingen liggen de kroon, scepter en rijksappel op een zogenaamde credenstafel in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, waar de inhuldiging plaatsvindt. Het Rijksvaandel en het Rijkszwaard worden in de Koninklijke stoet van het Paleis op de Dam naar de kerk gedragen en worden in de kerk aan weerszijden van de Koninklijke verhoging gehouden.

# ...Koninklijke symbolen...

## Koninklijke titels

De titels van de Nederlandse Koninklijke familie betreft de diverse adellijke en 'heerlijke' titels die in de Nederlandse Koninklijke familie gevoerd worden. Er zijn titels die verbonden zijn aan de functie van 'Koning der Nederlanden', titels die verbonden zijn aan het lidmaatschap van het Koninklijk Huis en ook diverse andere, al dan niet persoonlijke, titels.

De titel Prins der Nederlanden is volgens de Wet lidmaatschap koninklijk huis gereserveerd voor de leden van het Koninklijk Huis, zoals echtgenote en kinderen van de koning. Bij verlies van lidmaatschap van het Koninklijk Huis (bijvoorbeeld door het aangaan van een huwelijk zonder daarvoor toestemming aan de Staten Generaal te vragen) vervalt ook de titel Prins der Nederlanden.

De volgende titels en namen worden verder nog gevoerd door de leden van de Nederlandse Koninklijke familie: De titel prins van Oranje-Nassau ontstond in feite toen graaf Willem van Nassau de titel prins van Oranje erfde van zijn neef René van Chalon. Hij noemde zich toen Willem van Oranje, stadhouder van de Spaanse koning in de Nederlanden, zijn nazaten gingen zich later prins van Oranje-Nassau noemen.

Bij de huwelijken van koningin Wilhelmina in 1901, prinses Juliana in 1937 en prinses Beatrix in 1966 werd bepaald dat de naam Oranje-Nassau in stand zou blijven voor de nakomelingen en dat niet de naam van de mannelijke echtgenoten gevoerd zou worden. Feitelijk was de tak Oranje-Nassau met de dood van de laatste mannelijke telg, koning Willem III, uitgestorven, al was Wilhelmina de laatste Oranje-Nassau. Met haar stierf de Ottoonse tak van het huis Nassau uit.

Door de jaren heen was de titel prins van Oranje-Nassau voor een aantal familieleden erfelijk maar in de huidige tijd is deze titel alleen nog maar erfelijk voor de nakomelingen van prins Willem-Alexander en niet voor de nakomelingen van zijn broers. Die werden graaf van Oranje-Nassau.

Verder wordt de titel gevoerd door de zusters van koningin Beatrix en de kinderen van prinses Margriet. Die voeren de titel slechts als persoonlijke titel, voor hen is de titel niet erfelijk. De kleinkinderen van prinses Margriet en hun eventuele nazaten zijn niet van adel.

Aangezien andere zusters van prinses Beatrix, prinses Irene en prinses Christina zonder parlementaire toestemming in het huwelijk traden, verloren hun nakomelingen het recht op de titel Prins van Oranje-Nassau. Wel voeren de kinderen van prinses Irene de titel prins de Bourbon de Parme, die zij kregen van hun vader.

Persoonlijke titel van prinses Beatrix, prinses Irene, prinses Margriet en prinses Christina is Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, Prinses van Lippe-Biesterfeld. Omdat zij dochters zijn van Bernhard van Lippe-Biesterfeld is deze titel toegevoegd. De titel is niet in vrouwelijke lijn erfelijk en wordt dus verder niet doorgegeven aan hun kinderen. De naam Van Lippe-Biesterfeld is echter in het geval van de oudste zoon van prinses Margriet (Maurits) wel voor zijn afstammelingen voorgevoegd aan de naam Van Vollenhoven.

De titel prins de Bourbon de Parme wordt gevoerd door de kinderen van prinses Irene, die in 1964 huwde met prins Karel Hugo van Bourbon-Parma, pretendent voor de Spaanse troon. Irene's kinderen hebben zich in 1996 officieel in de Nederlandse adel laten inlijven, waarmee de titel prins de Bourbon de Parme merkwaardigerwijs formeel een Nederlandse adellijke titel met koninklijk predicaat is geworden.

Bij Koninklijk Besluit werd bepaald dat de kinderen van prins Constantijn (in februari 2001) en prins Friso (in maart 2004) de titel graaf van Oranje-Nassau kregen. Deze titel is erfelijk.

Prins Claus werd bij zijn huwelijk met prinses Beatrix het predicaat jonkheer van Amsberg verleend. Ook het nageslacht van prins Constantijn en prins Friso dragen het predicaat jonkheer/jonkvrouw.